TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-9

KONU ŞİİR

Şiir zengin imgelerle, ritimli sözlerle, seslerin uyumlu kullanımıyla ortaya çıkan edebî türdür.

Şiir düş gücüne, imgeye dayanır. İnsanın duygu dünyasına seslenir, insanda coşku uyandırır. Şiirde çağrışım, imge, sezgi önemli bir yer tutar. Ahenkli ve etkili bir söyleyiş ön plandadır.

Duygu, düşünce ve hayallerin genellikle ölçülü, uyaklı dizeler hâlinde anlatılan şekline **nazım** denir.

Ortak zevk ve dil anlayışına sahip şairlerin ortak şekil özelliklerini, ahenk unsurlarını, imge ve temaları kullanarak oluşturduğu şiir anlayışına **şiir geleneği** denir.

Şiirin bütününü oluşturan dizelerin kümeleniş biçimine **nazım birimi** denir. **Nazım birimi,** dize gruplarında bulunan dize sayısına göre adlandırılır. Şiirin nazım şeklinin belirlenmesinde kullanılan ölçütlerden biridir.

Şiirin nazım birimi, ölçüsü ve uyak örgüsüne göre kazandığı biçimsel özelliklerine nazım biçimi denir.

Nazım türü, bir şiirin işlediği konuya göre aldığı isimdir. Şiirin **nazım biçimi** belirlenirken şekline ait özellikler (nazım birimi, kafiye düzeni, ölçü vb.), nazım türü belirlenirken içerik (konu, tema vb.) esas alınır.

Şiirde konuşan, şairin sesini ve söyleyişini emanet ettiği kişi ya da varlığa **söyleyici** denir. Şair, her şiirde bir söyleyici belirler. Bu söyleyici şairin kendisi değil yalnızca o şiire özgü kurgusal bir kişi ya da varlıktır.

Şiirde egemen olan ana duyguya **tema** denir. Tema, soyut ve geneldir. Temanın sınırlandırılıp somutlaştırılmasıyla **konu** oluşur. Konu, genel olan temanın özele indirgenmesidir.

Ahenk Unsurları

Şiirde ahenk, seslerin kulağa hoş gelmesiyle ortaya çıkan önemli bir kavramdır. Başlıca ahenk unsurları şunlardır: ölçü, redif, kafiye, asonans, aliterasyon, nakarat, kelime ve kelime gruplarının tekrarı, ses akışı.

Konularına Göre Şiir Türleri

Lirik Şiir: Aşk, tabiat, özlem, gurbet, vatan, din, ölüm gibi konularda duyguların dile getirildiği, coşkulu bir anlatımın kullanıldığı şiirlerdir.

Epik Şiir: Savaş ve kahramanlık konularını coşkulu bir anlatımla işleyen şiirlerdir.

Satirik Şiir: Kişilerin ve toplumun aksayan yönlerini eleştirel şekilde ele alan şiirlerdir.

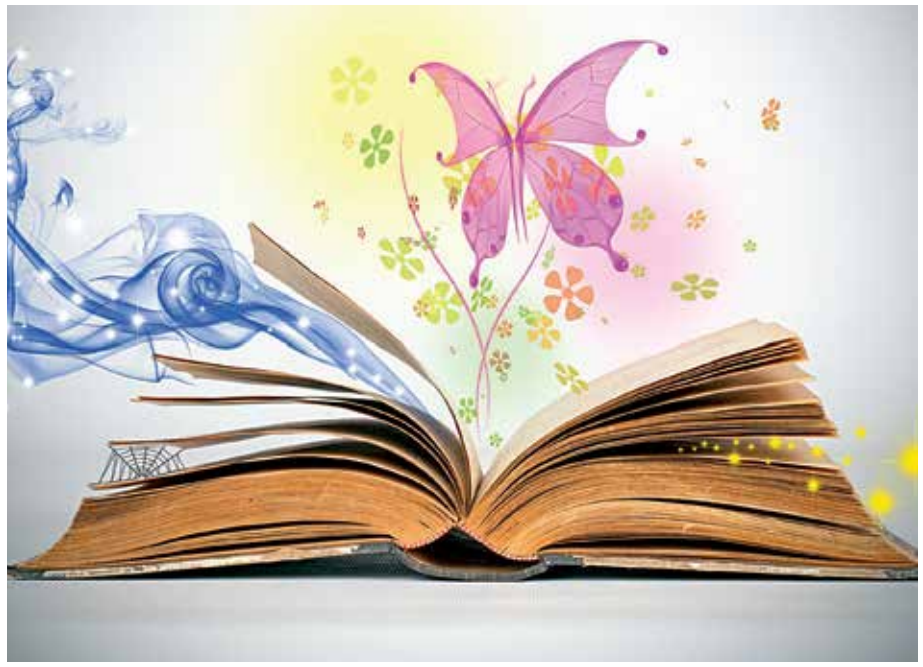
Didaktik Şiir: Bir düşünceyi aktarmak veya belli bir konuda öğüt, bilgi, ders vermek amacıyla öğretici nitelikte yazılan şiir türüdür.

Pastoral Şiir: Tabiat güzelliklerini, kır ve çoban hayatını anlatan şiir türüdür.

İmge: Bir varlığı, kavramı, durumu daha canlı ve daha duygulu anlatmak için onu başka varlık, kavram veya durumların çizgileri ve şekilleri içinde tasarlayıştır. Sanatçı, imge oluştururken izlenimlerinden hareketle gerçeği kendi algısına göre yeniden biçimlendirir.

Edebî Sanatlar (Söz Sanatları)

Edebiyatta anlatımı zenginleştirmek, renklendirmek ve daha çarpıcı bir duruma getirmek için temelde benzetme esasına dayalı, söz ve anlama bağlı anlatım inceliği ve özelliğidir. Edebî metinlerin sanatsal niteliklerinin anlaşılmasında edebî sanatların önemli bir yeri vardır. Teşbih, istiare, mecazımürsel, teşhis, intak, tenasüp, tezat, telmih, hüsnütalil, tecahüliarif, kinaye, tevriye, tariz, irsalimesel ve mübalağa başlıca edebî sanatlardır.

Sorular

SORU 1

Biliyorum gölgede senin uyuduğunu
Bir deniz mağarası kadar kuytu ve serin
Yukarıdaki dizelerle,
I. yumulmuş kirpiklerin
II. hazların âleminde
III. yüzünde bir tebessüm
IV. bu ağır öğle sonu
bu parçalar kullanılarak sarmal uyak düzeni oluşturulmak istense son iki dizenin sıralanışı aşağıdakilerden hangisi olur?

A) I – IV. ve II – III.
B) IV – I. ve II – III.
C) III – I. ve II – IV.
D) III – IV. ve II – I.
E) II – I. ve III – IV.

Cevap: E

SORU 2

Hey göklere duman durmuş dağlar hey
Değirmenin üstü her gün yel olmaz
Dinle ağa, dinle paşa, dinle bey
Sen söylersin o susar mı bell'olmaz
Bu dizelerin ahenk özellikleri ile ilgili aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez?</u>

A) Redif kullanılmıştır.
B) Bir ses, ölçü gereği düşürülmüştür.
C) Ulama yapmaya uygun söz dizileri vardır.
D) Kafiye düzeni abab şeklindedir.
E) Nakarata yer verilmiştir.

Cevap: E

SORU 3

Dışarda gürleyerek kükremiş bir ordu gibi
Döverdi sahili binlerce dalgalar, asabi.
– Yarın sen ağları gün doğmadan hazırlarsın;
Sakın yedek biraz ip al, mantar almadan gitme…
Açınca yelkeni hiç bakma, oynasın varsın;
Kayık çocuk gibidir, oynuyor mu kaydetme
Bu dizelerdeki teşbihlerin benzetilen ögeleri aşağıdakilerin hangisinde verilmiştir?

A) ağ - şimşek
B) dalga - kayık
C) yelken - gün
D) ordu - çocuk
E) sahil – insan

Cevap: D